

**Олена О. Цогла (Національний університет
«Львівська політехніка», Україна)**

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «КОНЦЕСІЯ»

У статті проведено дослідження основних трактувань поняття «концесія», які виявлено при опрацюванні словників, законодавчих актів та економічної літератури. Запропоновано авторське формулювання поняття «концесія», яке більш узагальнює сутність взаємовідносин між суб'єктами господарювання, побудовані на концесійних засадах.

Ключові слова: концесія, суб'єкти господарювання, державна власність, приватний партнер, договірна основа.

Табл. 1. Літ. 26.

**Елена О. Цогла (Национальный университет
«Львовская политехника», Украина)**

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ТЕРМИНА «КОНЦЕССИЯ»

В статье проведено исследование основных трактовок понятия «концессия», выявленных при обработке словарей, законодательных актов и экономической литературы. Предложена авторская формулировка понятия «концессия», которое обобщает сущность взаимоотношений между субъектами хозяйствования, построенных на концессионных началах.

Ключевые слова: концессия, субъекты хозяйствования, государственная собственность, частный партнер, договорная основа.

**Olena O. Tsogla (National University
"Lviv Polytechnics", Ukraine)**

THEORETICAL GROUNDS FOR INTERPRETATIONS OF THE TERM "CONCESSION"

The article studies the key interpretations of the term "concession" found in dictionaries, legislation and economic literature. The author's definition of the notion "concession" is offered summarizing the essence of the relations between economic subjects based on the concession principles.

Keywords: concession; economic subjects; public ownership; private partner; contractual basis.

Постановка проблеми. Процес перетворення соціально-економічного механізму господарювання в Україні пов'язаний з важливими трансформаціями взаємин власності та формуванням на їх основі інноваційно-інвестиційного оточення. Саме тому особливої актуальності набуває розробка та вдосконалення взаємовідносин між суб'єктами господарювання, побудованих на концесійних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням проведення концесійної діяльності в Україні присвячено не так багато праць науковців, окрім того значна частина з них стосується висвітлення суто юридичної сторони проблеми. Безпосередньо проблемам доцільності та ефективності спеціальних форм міжнародного економічного співробітництва, зокрема концесіям, присвячені публікації О. Вікарчук [5], О. Лук'янченко [21], Н. Свистунов [22]. Так, О. Вікарчук досліджує теоретико-методологічні засади функціонування концесійних відносин е трансформаційній економіці та механізм їх реалізації [5].

О. Лук'янченко розглядає питання залучення інвестицій на концесійній основі, аналізує стан правової бази в цій сфері [21]. Н. Свистунов вивчає концесію у контексті її важливості у процесах активізації міжнародних інвестиційних проектів [22].

Невирішенні частини проблеми. Питання концесії є недостатньо опрацьованим у науковому плані та належить до одного з найменш досліджених об'єктів наукового аналізу, тому що вирішення цієї проблеми формується у межах декількох суспільних наук. Огляд та аналіз літературних джерел дає змогу стверджувати, що немає чітко сформульованого визначення суті концесії як важливого економічного поняття. Вітчизняні дослідники тільки починають розвивати наукові дослідження у цьому напрямку, про що свідчить вкрай обмежене коло публікацій. Неоднозначність у трактуваннях поняття концесія виявлено при опрацюванні словників, довідників, підручників і посібників.

На сьогоднішній день зміст поняття «концесія» розглядається в 3 напрямках:

- як система відносин між державою та юридичною або фізичною особою, що виникають у результаті надання концесіонерові прав на володіння, користування, а за певних умов і на розпорядження державною власністю на договірній, строковій і платній основі, а також прав на здійснення певних видів діяльності;

- як передача концесіонерові об'єкта державної власності для будівництва, модернізації, реконструкції, експлуатації, управління, обслуговування на визначених у договорі умовах і відповідно до концесійного законодавства;

- як особлива форма надання приватній особі на тимчасовій основі права на господарське використання державного або муніципального майна.

Мета дослідження. Саме тому необхідним є дослідження тих поглядів на концесію, що вже сформувалися в сучасній економічній літературі, що дасть змогу з'ясувати сутність цієї категорії й уточнити трактування терміна «концесія».

Основні результати дослідження. Розглянемо детальніше трактування терміна «концесія», виявлені при опрацюванні словників, законодавчих актів та економічної літератури (табл. 1).

Аналіз визначень терміна «концесія», які подано в табл. 1, дає змогу зробити висновок про те, що концесія – це специфічна конфігурація взаємовідносин на договірній основі, що склалися між державою та приватним партнером. Її економічною суттю є залучення фінансових, технологічних та інтелектуальних ресурсів з метою забезпечення інноваційного розвитку об'єктів економіки, прерогатива власності яких залишається за державою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу сформулювати визначення поняття «концесія», яке узагальнює сутність взаємовідносин між суб'єктами господарювання, побудованих на концесійних засадах.

У подальших дослідженнях доцільно провести детальний аналіз характерних ознак та особливостей взаємовідносин між суб'єктами господарювання, побудованих на концесійних засадах.

Таблиця 1. Трактування терміну «концесія», авторське складання

№	Трактування
	Словники та енциклопедії
1.	Договір про передачу в експлуатацію іноземній державі, компанії або іншій особі на певний термін природних ресурсів, підприємств та інших господарчих об'єктів, що належать державі [4].
2.	Правовідносини, які виникають між державою в особі уповноважених нею органів та підприємствами, іноземними компаніями та іншими юридичними особами [24].
3.	Метод приватизації, при якому приватний інвестор за фіксовану плату або певний відсоток від прибутку одержує право використовувати основні активи, які належать державі [9].
4.	Поступка, передача, дозвіл, віддача права, привласнення [11].
5.	Дозвіл, наданий владою на утворення приватного підприємства у сфері інтересів істрав, що мають суспільне значення [10].
6.	Договір або угода на здачу державою в експлуатацію вітчизняним або іноземним фірмам промислових підприємств або ділянок землі із правом відбутої корисних копалин, будівництва різних споруджень тощо [17].
7.	Договір про передання державою в експлуатацію чужоземним фірмам чи приватним підприємцям на певних умовах підприємств, землі, надр, інших господарських об'єктів з метою відбудови та розвитку надіональної економіки й освоєння природних ресурсів [18].
8.	Договір про передачу природних багатств, підприємств, інших господарських об'єктів, що належать державі чи місцевим органам влади, в тимчасову експлуатацію іншим державам, іноземним фірмам, приватним особам [12].
9.	Договір, на підставі якого уряд або місцеві органи самоврядування передають на певних умовах громадянам своєї країни, чужоземцям або іншим державам право експлуатації лісів, надр, підприємств тощо [16].
10.	1. Договір передачі на певних умовах і на певний строк громадянам або юридичним особам, здебільшого іноземним, права експлуатації лісів, надр, підприємств тощо. 2. Підприємство, що діє за договором концесії [15].
11.	1. Договір, на підставі якого уряд або місцеві органи самоврядування передають на певних умовах громадянам своєї країни, чужоземцям або іншим державам право експлуатації лісів, надр, підприємств тощо. 2. Підприємство, організоване на підставі такого договору. 3. Винагорода, що її отримують банки за організацію протягом пійно випущених цінних паперів [13].
12.	1. Договір про передачу, що належать державі чи місцевим органам влади джерел природних благаств, підприємств, інших господарських об'єктів в експлуатацію на тимчасовий термін іноземним фірмам або приватним особам. 2. Винагорода, одержувана банками за організацію протягом знов випущених цінних паперів [14].
13.	Договір про передачу державою у тимчасову експлуатацію приватним підприємцям, іноземним фірмам промислових підприємств чи ділянок землі з правом видобування корисних копалин і будівництва різних споруд [8].
14.	Правовідносини, які виникають між державою в особі уповноважених нею органів та підприємцями, іноземними компаніями чи іншими юридичними особами з приводу передачі їм на довгірних засадах промислових підприємств, земельних ділянок з правом видобування корисних копалин, будівництва різноманітних об'єктів з метою розвитку або відновлення національної економіки та освоєння природних ресурсів [19].

Закінчення табл. 1

№	Трактування	Законодавчі акти
15.	Концесія – надання з метою задоволення громадських потреб у повноваженим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на пілатний і строковий основі юридичний або фізичний особи (суб'єкту підприємницької діяльності) права на створення (будівництво) та (або) управління (експлуатацію) обекта концесії (стороке платне волонтна), за умови взяття єоб'язань зі створення (будівництву) та(або) управління (експлуатації) об'єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику [2].	
16.	Концесія – надання концесійний і строковий основі юридичний особи права на будівництво й управління (експлуатацію) об'єкта (стороке платне волонтна) за умови взяття концесіонером на себе зобов'язань під будівництва й управління (експлуатації) об'єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику [3].	
17.	Концесія – це надання з метою задоволення суспільних потреб у повноваженим органом державної влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на пілатний і строковий основі вітчизняним або іноземним суб'єктам господарювання (концесіонерам) права на створення (будівництво) та(або) управління (експлуатацію) об'єктом концесії за умови взяття концесіонером на себе відповідних зобов'язань, майнової відповідальності і підприємницького ризику [1].	
18.	Надання землі або майна (property) урядом з визначеною метою (specified purpose) [25].	Економічна література
19.	Право займатися певного діяльністю від цього прибутку (a right to undertake and profit by a specified activity) [26].	
20.	Одна з форм взаємодії партнерства державних структур і приватного капіталу на взаємовигідних умовах [6].	
21.	Специфічна форма партнерських відносин, що складається між державою та приватним партнером. Її особливість полягає в тому, що при реалізації партнерами певного проекту за державою залишається право власності [7].	
22.	Створення партнерства між державним і приватним секторами економіки, що передбачає спільну мену [23].	
23.	Передача концесіонерові об'єкта державної (муниципальної, комунальної) власності для будівництва, модернізації, реконструкції, експлуатації, управління, обслуговування на визначених у договорі умовах відповідно до концепційного законодавства [22].	
24.	Особлива форма надання приватній особі на тимчасовій основі права на господарське використання державного або муніципального майна [5].	
25.	Передача на певних умовах і на певний термін права експлуатації окремих державних об'єктів [20].	

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV // zakon1.rada.gov.ua.
2. Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг: Закон України від 14.12.1999 №1286-XIV // zakon1.rada.gov.ua.
3. Про концесії: Закон України від 16.07.1999 №997-XIV // zakon1.rada.gov.ua.
4. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. А.М. Прохоров. – Изд. 2-е перераб. и доп. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 1455 с.
5. Вікарчук О.І. Формування концесій як форми залучення інвестицій // Тези доп. наукової конф. «Сучасні проблеми управління і маркетингу.» – Легниця, 2004. – Т. 3. – С. 198–202.
6. Дахно І.І. Зовнішньоекономічний менеджмент: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 568 с.
7. Дикий В. Систематизація наукових підходів до класифікації сутності державно-приватного партнерства // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання // www.economy.nayka.com.ua.
8. Економічний словник-довідник / За ред. С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
9. Концессия // Глоссарий.ru: экономические и финансовые словари // encycl.yandex.ru.
10. Концессия // Малый энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрана // encycl.yandex.ru.
11. Концессия // Толковый словарь великорусского живого языка Владимира Даля // encycl.yandex.ru.
12. Концесія // uk.wikipedia.org.
13. Концесія // Найповніший тлумачний словник української мови // eslovnik.com.
14. Концесія // Словник економічних термінів // www.ekonomiks.net.ua.
15. Концесія // Словник іншомовних слів Мельниччука // slovopedia.org.ua.
16. Концесія // Словник української мови: У 11-х т. – К.: Наукова думка, 1973. – Т. 4. – С. 276.
17. Концесія // Словник фінансової термінології // www.fc.kiev.ua.
18. Концесія // Фінансовий словник / Уклад. А.Г. Загородній та ін. – 2-ге вид., випр. та доп. – Львів: Центр Європи, 1997. – С. 237.
19. Концесія // Циклоп – енциклопедії та словники // cyclop.com.ua.
20. Лановик Б.Д., Лазарович М.В. Економічна історія: Курс лекцій. – 6-те вид., стер. – К.: Вікар, 2006. – 405 с.
21. Лук'янченко О., Джабрайлов Р. Економіко-правове забезпечення розвитку житлово-комунального господарства на концесійній основі // Схід.– 2006.– №1. – С. 5–8.
22. Свистунов Н. Концессии – инструмент активизации международных инвестиционных проектов в России // Проблемы теории и практики управления.– 2004.– №3. – С. 75–79.
23. Чепінога В.Г. Економічна теорія: Підручник. – К.: Київський університет права НАН України, 2008. – 198 с.
24. Юридична енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2001. – 782 с.
25. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Languages. Danbury, CT: Lexicon Publishing, Inc. 1248 p.
26. Webster Ninth New Collegiate Dictionary. Springfield, Massachusetts: Merriam Webster Inc. Publishers, 1983. 1564 p.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2012.